

Buntali naše vojaštvo, naj pomeče puške proč, naj se ne bori, naj se zoperstavi s silo častnikom in naj zbeži raje domov. Med vojaštvom so bili nezanesljivi in dyomljivi ljudje, ki se bili ali podkupljeni ali nahujskani od Nemcev. Ti ljudje so ob usodepolnem trenutku, ko so Nemci napadali, res vrgli puške proč in se zbežali. To je najžalostnejše poglavje v zgodovini našega svetega boja za osvobodjenje našega naroda. Te so bili izdajalci, Eftijalti, črne duše, ki se s svojim izdajalskim početjem zakrivil, da ječi danes Slovenska Koroška pod trdim jarmom nemških divjakov.

In se žalostnejša je prikazen, da so ti „junaki“, ki se ne sramujejo nositi jugoslovansko uniformo, se raztepli kot izdajalci domovine in kot ubežniki po naših krajih in tam ropajo, povzročajo nemire in druge nepostavnosti. Ti ljudje, ki so pri pelnih časih rujnega vinca vpili na vse pretege „Živio Jugoslavija!“ in kričali „Lepa naša domovina“, sedaj delajo po navodilih nemških agentov za uničenje Jugoslavije in proti naši svobodi. Vojaki, ki so na Koroškem vrgli puške proč ali pa so oboroženi zapustili svoje postojanke, so se razpršili po naših domačih krajih, kjer sedaj izvršujejo razna zločinstva, tako da je bila naša vlada prisiljena izdati stroge varnostne odredbe (preki sod).

Mnogo mladeničev, ki so bili poklicani zdaj k orožnim vajam, je ušlo preke meje v Nemško Avstrijo, ali se pa skrivajo doma. Nemškutarji so odgovarjali mladeničem, ki so hoteli iti k orožnim vajam, in jih tako odvrgli ter zapeljali k izdajstvu. To so žalostni pojavi, posebno žalostni sedaj, ko nam je pretil nemški sovražnik iz Koroške, da se njegove tope razlijejo po naših krajih.

Pohvalno moramo omeniti one požrtvovalne vojake, ki so tudi v teh velerskih časih ostali zvesti svoji domovini in svojemu rodu. Četa hrabrega junaka Malajaja, ki je več dni junško odbijala napade sovražnih čet pri Guštanju, naj bi bila vsem v vzvišen vzgled, kako je treba v usodepolnem trenutku čuvati in braniti svoj slovenski dom. Prosimo in rotnimo na tem mestu naše mladeniče: Ostanite zvesti svoji svobodni jugoslovanski domovini. Ne dajte se zapeljati od brezvestnih ljudi v naših vrstah, ki so plačani in nahujskani od Nemcev in nemščurjev. Poprej ste se več kot štiri leta vojskovali za tužce, za Nemce, za Hohencolernce in Habsburžane, žrtvujete se sedaj vsaj nekaj tednov za obrambo lastne in svobodne jugoslovanske domovine. Saj bodo prihodnje dni končno veljavno določene po mirovni konferenci v Parizu naše meje. Treba bo torej le še malo časa stati na straži, da nam divjaški Nemec ne pomali naših kmetijskih domov, da ne uniči naših sel in ne oropa naših krajev ter ne pomori ali odžene naših ljudi, kakor se je to zgodilo na Koroškem.

Slovenski mladeniči in moške, pomislite trezno vse to in spoznajte boste, da je ostuden izdajalec lastne domovine, tatlastne in narodne sreče in oskrunjevalce postojnega slovenskega imena vsak, kdor medaj ubeži od vojakov, kdor uteče iz strahu pred vojaško službo čez mejo, ki med tovariši-vojaki hujša proti državi in oblasti. Kaj ne, slovenski mladeniči-vojaki, med vami ne sme biti in tudi ne bo nobenega, ki bi si zaslužil ime „izdajalec“?! Čuvajte kasi in poštenje svoje in svojega rodu! Ostanite zvesti svojemu narodu in svoji domovini! Le na ta način se zopet povzpne, le na ta način se ubranimo sovražnega navala čez naše meje, dvignemo v sebi samozavest ter vrnemo svojemu narodu ono trdno vojaško ozadije, ki mu je potrebno, da se reši naš ugled in podkrepni naša pravica do vsega, kar je po vseh naravnih zakonih naše. Ne klonimo glave, naprej za našo sveto jugoslovansko in slovensko domovino!

Shod S. K. Z. v Posavju.

Rajhenburg, dne 5. maja.

V nedeljo, dne 4. majnika se je vršil v dvorani kaplanije shod Slov. Kmečke Zveze. Pred sedoval je shodu tukajšnji kmet in gostilničar Jožef Škoberne. Govoril pa je v prepričevalnih besedah podpredsednik Narodnega predstavništva v

„Le pomisli, Janez, jutri bova videla tvojo mater in deda in Pavčička, in potem te popeljem k vsem prijateljem, da jih pozdraviš. Ko si odplojaš, te oči ne bodo več pekle in zopet boš malo videl. In potem bova skupaj molila pod lipo in se Materi božji zahvalila za dobroto. Ne dvomi o tem, Janez, ona me je ušlišala in je...“ Kaj je to? Nogovico imaš krvavo? Ti nesrečni človek! pa niti besede ne rečeš!“

Naglo mu izuže čevljev in nogovico ter mu obriše z noge kri z belim robcem. Potem mu hoče reči, da je le neznačajna rana, a komaj mu pogleda v obličje, se zdrzne in vzklikne plašno:

„Janez, kaj pa ti je? Kako si bled!“

Mladenič vzdihne s slabim glasom:

„Oh, sam ne vem. Srce mi bo počilo; tako mi je, kakor bi moral umreti.“

Stresel se je po vsem telesu. glava mu je padla na ramo in roke so mu oslabele omamlile.

Katrica mu položi roke na blede lici in mu hoče dvigniti glavo. Obupno kliče:

„Janez, Janez! Siromak! Umira! Vode, vode! Pomagajte!“

Kot nora je gledala okrog sebe, tekala semtertja ter iskala, kje bi dobila kaj vode. Zda je pa za vzdihom opazila odprta vrtna vrata, ki so držala v dvorišče pred lepo gosposko hišo. Od veselja je vzkliknila in hitre tekla tja, da morda tam dobi hitre pomoči.

Beogradu dr. Jančiča o potrebi ujedinitja SHS, o vrednosti ali valuti našega denarja, o vojnih posojilih, o vzrokih pomanjkanja petroleja, olja, sladkorja, o ustavi države SHS, o vojaškem položaju na Koroškem, o nasilstvu Italijanov, o stališču naše stranke to je Slov. Km. Zveze. Končal je svoj govor s pozivom na zborovalce kmete naj se organizirajo. Vse se organizira, tudi kmet je se morajo združevati v Slov. Km. Zvezi, ker le, če bodo organizirani, bodo mogli uspešno braniti svoje pravice. Kako temeljito in poučno je govoril g. poslanec, potrdili so zborovalci s tem, da so največjim zanimanjem sledili govoru in ob koncu so se prosili g. govornika, naj jih pride pogostokrat obiskat, da jih pouči in razprši njih dvome. Vsi zborovalci so nato z navdušenjem sprejeli sledeče resolucije ali zahteve:

1. Pri zgradbi železnice od premogovnika v Reštanju do Rajhenburga, se je odkupila od posameznih tukajšnjih posestnikov zemlja po nezaaljšano nizki ceni. Vsi zborovalci zahtevamo, da se te cene naredbenim potom ali potom zakona povisajo.

2. Vsled pomanjkanja premoga, ki e vzrok nerednosti v železniškem prometu, pomanjkanja plina in kurjave zahtevamo z vso odločnostjo, da se vlada resno zavzame, da se naravni zakladi tukajšnjega premogovnika v kar največji meri izkoriščajo.

3. Vsi zborovalci protestiramo proti neverjetnemu povišanju cen železniške vožnje v 3. razredu.

4. Zvesti pravemu demokratičnemu načelu zahtevamo v Jugoslaviji popolnoma ljudsko upravo in ustavo in uvedbo proporcionalnega volilnega reda v vse javne zastope.

5. Vsi navzoči zborovalci odločno zahtevamo, da nam vlada preskribi potrebno razsvetljavo vsaj do jeseni.

6. Odločno protestiramo proti nasilstvom zemljelačnega Italijana in Nemške Avstrije, ki nas hočejo oropati najlepših, popolnoma slovenskih pokrajin.

K preosnovi šolskega zakona.

III.

Ob poldnevem pouku bi torej obiskovali solo manjši otroci samo popoldne in večji samo dopoldne. Seveda bi bil pri taki ureditvi čas pouka tesno odmerjen. Zato bi se morale poučevati vsak dan, seveda od četrtkih, od 8. do 12. ure in od 1. do 4. ure. Tedaj bi imeli višji razredi 21 ur in nižji 18 ur na teden šole. Dosedaj imajo višji razredi 26—28 ur, nižji pa 20—24 ur pouka na teden. Torej bi odpadle pri višjih razredih 5—7 ur in pri nižjih 2—4 ure. A če se pomisli, da odpade v prihodnje nemščina, potem, da bi bil ob poldnevem pouku obisk imeniten in da je današnji popoldanski pouk zaradi slabega obiska in neugodnega duševnega razpoloženja utrujenih otrok prav malo vreden ter da tudi poletna oproščenja prav zelo ovirajo napredek, bi to skrajšanje časa prav nič ne škodilo, nasprotno! Ob boljšem obisku, ugodnejšem telesnem in duševnem razpoloženju bi bili učni uspehi pri poldnevem pouku celo mnogo boljši, kakor sedaj.

Vsak učitelj bi poučeval dva razreda, višjega dopoldne, nižjega popoldne in bi prišlo na vsako učno osebo razven veršuka po 35 učnih ur na teden. Ker se mora vendar vsak vreden učitelj tudi dobro pripravljati na pouk in porabi mnogo časa ob popravki šolskih zvezkov, bi bila to gotovo prehuda obremenitev. A temu se da odpomoči.

Ob upeljavi poldnevne pouka bi torej postala vsaka enorazrednica kot dvorazrednica, vsaka dvo- in trirazrednica štirirazrednica, kakoršna bi zadostovala za veliko večino šolskih občin na deželi. Učenci bi se razdelili na dva, oziroma štiri razrede in prenapornosti, ki je bila na Spodnjem Stajeru posebno kričeča, bi bilo mahoma konec. Petrazrednice na kmetih bi postale hkrati šestrazrednice in bi bili glede tesnot, tukaj razredi na boljšem.

Seveda želimo tako ureditev le za tiste šole, kjer obiskujejo po večini otroci kmečkih staršev. V mestih in trgih, potem v krajih, kjer je dosti tovarni in obrtnih podjetij, naj ostane v veljavi celodnevni pouk, kakaj v takih krajih ne rabijo otrok toliko za domače delo in so starši še veseli, če so otroci v šoli, torej pod primernim nadzorstvom. Toda, če kmečkim otrokom ne stori dobro predolgo sedenje v šoli, hasne isto mestnim, ki so se bolj potrebni gibanja in svežega zraka, še manj in bi bil dobro urejen samo poldnevni pouk menda pač tudi tukaj na mestu.

Torej, poldnevni pouk bi nalagal učiteljstvu preteška bremena: odzval bi mu prosti četrtak, ki mu je radi v resnici napornega dela v šoli za oddih živo potreben. Vrh tega bi učitelja čakalo popoldne prav enako težavno delo, kakor dopoldne in še vsak dan po več ur poučevanja, kakor doslej. Ravnotako bi bilo mnogo več truda s pripravo na pouk in popraviljanjem pisanih nalog. To bi bilo preveč, ampak temu se da pomagati, ne da bi zaradi te odpomoči nastala večja zmožna bremena. Nasprotno! Če samo vzdrževalni troški občin bi se v mnogih slučajih znatno znižali. Treba bi bilo pač nastaviti v raz-

bremenitev učiteljstva, za teh novih štiri- in šestrazrednicah po eno moč več, da bi odzvela v vsakem razredu gotove predmete, pa vsekako tako, da bi bil vsak učitelj po en dan v tednu pouka popolnoma oproščen, kakor doslej. Potemtakem bi na poldnevni štirirazrednici poučevali po trije, na šestrazrednicah po štiri učitelji; na enorazrednicah pa, ki bi ob poldnevem pouku postale dvorazrednice, bi tak pridelili drugega učitelja iz gmočnih in drugih razredov bržčas ne bila umestna. Zato pa se naj upeljavi načelo: vsako poučno delo nad običajno mero ur se naj primerno nagradi posebej in potem bo slučajno bolj vpreženo učiteljstvo bržčas tudi zadovoljno. Sedajne dvorazrednice bi pri taki ureditvi pridobile po enega učitelja, nasprotno bi postal pa pri štiri- in petrazrednicah po eden odveč in bi se v skupnem številu učiteljstva bistveno nič ne spremenilo, torej bi bile tudi neutemeljeno očitane, da bi taka izprememba spravila mnogo učiteljstva ob svoji kruh. Glede nastavljenih učiteljev bi tak ustrejel tudi tedaj ne pomnožil šolskih bremen, ako bi se priznala za nadmerno število poučnih ur posebna denarna nagrada, kar bi bilo vendar pravično in samoelebi umljivo.

Če končno precenimo vse ugodnosti, ki bi se naklonile kmečkemu prebivalstvu z upeljavo poldnevne pouka, pridemo do sledečih pridobitev: 1. Tesnoba v razredih bi bila odpravljena. 2. V razredih bi ne bilo združenih toliko različnih šolskih let, kar bi bilo šolskemu napredku gotovo v korist. 3. Zdravju škodljivi vpliv dolgotrajnega sedenja v šoli bi se znatno omejil. 4. Otrokom bi ne bilo odvzeto prepotrebno domače kosilo. 5. Šolske kuhinje bi postale nepotrebne. 6. Napredku škodljive šolske odjave bi odpadle. 7. Otroci bi opoldne ne postopali. 8. Šolski obisk bi bil izvrstjen. Kazni radi šolskih za mud bi malone izginile. 9. Otroci bi pridobili priložnost, da se v prostem popoldnevu vpele v kmetijska dela. 10. Starši bi imeli dopoldne tega, popoldne pa drugega otroka doma v pomoč. 11. Prijateljska vez med šolo in domom bi se utrdila. 12. Otroci bi se ne odtujevali toliko kmetijskemu stanu, kakor doslej.

Naše popolno, na podlagi mnogoletnih opazovanj in izkušenj utrjeno prepričanje je, da bi bila upeljava poldnevne pouka na kmečkih šolah velika olajšava in dobrota tako za otroke, kot za starše. Takšna uredba pa bi tudi nikakor ne bila v škodo napredku, ampak bi se isti ob izbornem obisku, ob razorenjenju posameznih razredov glede tesnobe, ob ugodnejšem telesnem in duševnem razpoloženju otrok le še izdatno povzdignil. Zatorej zahtevamo odločno: šole na deželi se naj uredijo tako, kakor je to kmečkim razmeram primerno in naše ljudske zastopnike pa pozivljamo in rotnimo, da ne pritrdijo nobenemu ljudskosolskemu zakonu, ki ne odgovarja našim zahtevam in pri katerem niso soodlovalni pravi, resnični zastopniki kmečkega stanu.

Ljudske pritožbe.

Iz Sopote pri Podčetrniku aam pišejo: Redko-kedaj se čita v časopisih kakšen dopis ali članek iz naših krajev; toda ko sila prikipi do vrhunca in ko zmanjka potrpežljivosti, se vendar morame oglasiti in povedati javnemu svetu, kako se nam kaj godi.

Štiriletna vojna nam je pobrala v prvi vrsti precej delavnih moči namreč lepo število moč in fantov. Mnogo se jih je vrnilo znanje in notranje poškodovanih, kateri so malo ali pa nič več sposobni za težka kmečka dela. O rekviriranju in drugem ravnanju vojnih oderahov nočem govoriti, saj je itak sleherni gorski koč in zadnjemu ovčjemu pastirju dobro znano, kako se je z nami postopalo. Pobiralo se je ubogemu kmetu do zadnje pesti žita in fižola in odgnal se je marsikomu skoro zadnji rep iz hleva. Ako si pa dotično gosposko prosil pomoči ali milosti, se ti je zagrozilo z kaznijo, zaporom itd.

Ako si med tem časom prišel v trgovino, katera bi morala po možnosti skrbeti za potrebne stvari za občinstvo, se te je v prvi vrsti vprašalo, ali imaš kaj seboj za zamenjati. Kdor je prinesel kaj v košu, je dobil vsega, česar je potreboval; kdor pa je hotel za denar kaj kupiti, je slišal žalostne besede: nimamo, nimamo. Od kje neki bi ubogi kočar, ki še za sebe in svojo družino nima dovolj živeža, jemal, da bi se s tem prikupil za itak bogatemu trgovcu!

Toda pustimo te žalostne spomine in poglejmo v sedanjo dobo, v kateri živimo. V prvi vrsti nas danes tlačijo in žuli dohodninski davek, kateri je za nas ubogo ljudstvo naravnost vnebovpijoc. Naj bi kočar z eno kravico v hlevu plačal ravno takšen dohodninski davek, kakor tisti, ki ima 8 do 10 glav živine, naj bi oni, ki ne pridelajo vina niti za domačo rabo, plačal toliko, kakor tisti, ki pridelajo vina 50—100 hektolitrov na leto in ga proda; ali naj plača tisti ravno toliko dohodninskega davka, ki je le z par kronami sel k žigosanju, kakor oni, ki se je z mnogimi tisočaki pribahal k občinskemu predstojniku? Ali naj bi tudi uboga vdova z kopico lačnih in nepreskrbljenih otrok plačala toliko, kot z vsem opremljen veleposestnik?

Kdo so bili tisti glavni činitelji, ki so znali tako umetno, oziroma tako resnično preračunati